

ยุทธศาสตร์สร้างบรรษัทภิบาลไทย

*ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

เมื่อกล่าวถึงคำว่า บรรษัทภิบาล (Corporate Governance) หลายคนอาจไม่คุ้นเคยเท่ากับคำว่า การปกครองที่ดี (Good Governance) อันที่จริง ความหมายของบรรษัทภิบาลคือ การปรับกระบวนการและโครงสร้างที่ใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจ และกิจกรรมต่างๆ ในบริษัทให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ คือการเพิ่มคุณค่าแก่ผู้ถือหุ้นสูงสุด กระบวนการและโครงสร้างดังกล่าวต้องสร้างดุลยภาพแห่งอำนาจเพื่อให้เกิดกลไกของพันธะ ความรับผิดชอบที่แท้จริง และความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ระหว่างกลุ่มบุคคล 4 กลุ่มใหญ่ คือ ผู้ถือหุ้น คณะกรรมการบริษัท ฝ่ายจัดการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย อาทิ พนักงาน ลูกค้า คู่ค้า ชุมชน แนวความคิดดังกล่าวเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่เพิ่งได้รับการผลักดันอย่างจริงจังหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย ภายใต้ความเชื่อที่ว่าถ้าบริษัทบริหารงานด้วยหลักบรรษัทภิบาลวิกฤตเศรษฐกิจคงจะไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้กองทุนการเงินระหว่าง

ประเทศและธนาคารโลกเข้ามาผลักดันให้รัฐบาลแต่ละประเทศออกกฎระเบียบให้แต่ละบริษัทต้องบริหารงานด้วยหลักบรรษัทภิบาล โดยเฉพาะบริษัทจดทะเบียนและสถาบันการเงินต่างๆ ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับกระแสการผลักดันนี้ อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าของบรรษัทภิบาลในไทยยังไม่ค่อยดีนักเมื่อเทียบกับประเทศในภูมิภาคเดียวกัน จากการจัดอันดับของ IMD¹ ทั้งหมด 49 ประเทศ พบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 32 ต่ำกว่าประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ในเกือบทุกด้าน ยกเว้นอินโดนีเซีย บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์ในการสร้างบรรษัทภิบาลเพื่อใช้ในการปรับปรุงมาตรฐานบรรษัทภิบาล โดยประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนแรกกล่าวถึง ลักษณะของบรรษัทภิบาล ส่วนที่ 2 สถานะบรรษัทภิบาลไทย และส่วนที่ 3 ยุทธศาสตร์ในการสร้างบรรษัทภิบาลไทย ดังนี้

*รองประธานคณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์ และอุตสาหกรรม สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

: Ph.D. (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยมอนแนช ออสเตรเลีย

¹ IMD, World Competitiveness Yearbook 2002.

ส่วนที่ 1 ลักษณะของบรรษัทภิบาล

1. การมีส่วนร่วมของผู้เป็นเจ้าของ

การปกครองที่ดีควรต้องคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เป็นเจ้าของเป็นสำคัญ หากเป็นการปกครองระดับชาติแล้ว ผู้เป็นเจ้าของคือประชาชนทุกคนในประเทศ หากเป็นหน่วยธุรกิจเอกชนแล้วผู้เป็นเจ้าของคือผู้ถือหุ้นแต่ละคน ฉะนั้นผู้เป็นเจ้าของย่อมสมควรได้รับสิทธิอันชอบธรรมในการเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ ในการนำเสนอความคิดเห็น ในการร่วมตัดสินใจกำหนดทิศทางการทำงาน แม้กระทั่งการมีส่วนร่วมในการดำเนินการบางเรื่อง การปกครองที่พยายามแยกเจ้าของออกจากผู้มีสิทธิตัดสินใจหรือมีส่วนดำเนินการซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นตัวผู้ถือหุ้นจึงไม่ควรปล่อยให้ฝ่ายบริหารหรือคณะกรรมการบริษัทดำเนินการอย่างเป็นอิสระ โดยที่ตนเองไม่พยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระบวนการการทำงานเลย เพราะจะยิ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายบริหารเหล่านี้กระทำการทุจริตฉ้อฉลได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งหากเกิดความเสียหายกับบริษัทแล้ว ผู้ถือหุ้นจะกลายเป็นบุคคลแรกๆ ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ขณะเดียวกัน ฝ่ายบริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานขององค์กรมากขึ้น หาช่องทางที่ผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียได้รับทราบสถานการณ์ สภาพปัญหาต่างๆ และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ นอกจากนี้ยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจากความไม่เข้าใจเพราะมีข้อมูลไม่ตรงกัน และยังช่วยสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับผู้ถือหุ้นเหล่านี้ด้วย

2. ความโปร่งใส

ความโปร่งใสเป็นสภาพที่กระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์กติกาต่างๆ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา ผู้ที่เป็นเจ้าของหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลต่างๆ ได้อย่างเสรี ความโปร่งใสนี้เกิดขึ้นจากการที่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ สามารถถ่ายทอดอย่างเป็นอิสระ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการสามารถจะตรวจสอบและติดตามผลการทำงานได้ โดยในระดับองค์กร หมายถึง การที่ผู้ถือหุ้นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในบริษัทที่ตนเองเป็นเจ้าของหุ้นอยู่ได้ หากบริษัทใดมีพฤติกรรมการทำงานที่ปิดบังไม่ยอมให้ข้อมูลข่าวสารกับผู้ถือหุ้นย่อมส่งผลให้เกิดการขาดความเชื่อมั่นได้

3. การมีพันธะความรับผิดชอบ

พันธะความรับผิดชอบนี้เป็นความรับผิดชอบที่มีต่อกันระหว่างบุคคล 4 กลุ่ม คือ ผู้มีฐานะเป็นเจ้าของคือผู้ถือหุ้นในองค์กรธุรกิจ ผู้บริหารคือฝ่ายบริหารในบริษัทธุรกิจ ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบควบคุมคือคณะกรรมการบริษัทในองค์กรธุรกิจ ฝ่ายตรวจสอบภายในขององค์กร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งขึ้นกับว่าจะพิจารณาหน่วยงานประเภทใด อาทิ พนักงานของบริษัท ลูกค้า คู่แข่งขันในธุรกิจเดียวกัน ชุมชนที่หน่วยงานนั้นตั้งอยู่ โดยบุคคลทั้ง 4 กลุ่มต่างต้องมีพันธะรับผิดชอบต่อกันในสิ่งที่ตนเองกระทำต่อกลุ่มอื่นๆ หรือกระทำต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหน่วยงานนั้น เช่น ผู้บริหารโรงงานย่อมมีพันธะรับผิดชอบต่อชุมชนที่หน่วยงานนั้นตั้งอยู่ หากการดำเนินกิจกรรมของโรงงานก่อให้เกิดมลพิษหรือผลเสียกับชุมชน คณะกรรมการบริษัทย่อมต้องรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น หากบริษัทมีปัญห

อันเนื่องจากการที่คณะกรรมการไม่ตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารอย่างดี เป็นต้น พันธะความรับผิดชอบนี้ยังรวมถึงการที่กระบวนการดำเนินงานหรือผู้ที่ตัดสินใจนั้นต้องพร้อมจะถูกตรวจสอบและถูกวัดผลการดำเนินงานได้ ทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ และประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร สาธารณะ การมีอิสระในการเข้าถึงข้อมูล ความสามารถในการรวมตัวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นอกจากนี้ การมีหลักนิติธรรมยังเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนให้เกิดพันธะความรับผิดชอบได้ ภาคธุรกิจต้องรับผิดชอบต่อสังคมในด้านความปลอดภัยและคุณภาพของธุรกิจที่ดำเนินการ

4. การยึดถือกฎระเบียบที่ยุติธรรม

หมายถึงการปกครองที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎระเบียบที่ได้มีการตกลงร่วมกันและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มคนที่ถูกบังคับใช้กฎหมายหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง กฎระเบียบเหล่านี้เป็นเสมือนกติการ่วมที่สมาชิกทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกัน ขอบเขตของอำนาจหน้าที่ต่างๆ ต้องถูกระบุไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ไม่มีข้ออ้างของการใช้อำนาจที่มีอยู่ตามอำเภอใจ โดยปราศจากการควบคุม เป็นการปกครองตามหลักเกณฑ์ของกฎระเบียบที่วางไว้ มิใช่ขึ้นกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยในระดับองค์กรหมายถึงการที่บริษัทมีระเบียบที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหาร คณะกรรมการบริษัท ผู้ถือหุ้นไว้อย่างชัดเจน เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารตามอำเภอใจ กฎระเบียบเหล่านี้ต้องพยายามครอบคลุมขอบเขตอำนาจหน้าที่หลักๆ ของแต่ละบุคคลและมาตรฐานการทำงานขององค์กรไว้อย่างครบถ้วนและชัดเจน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา

การอ้างว่า “ไม่ผิดเพราะไม่มีการบัญญัติไว้” และหลีกเลี่ยงปัญหาการตีความกฎระเบียบอย่างมีอคติด้วย

5. ความเสมอภาค

ความเสมอภาคในที่นี้หมายถึง การที่สมาชิกในองค์กร พนักงานทุกคน ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันจากฝ่ายบริหาร ไม่ขึ้นกับความแตกต่างในถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ เพศ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม ฯลฯ ผู้ถือหุ้นทุกคนควรมีสิทธิและโอกาสมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเท่าเทียมกัน มีความเสมอภาคในด้านต่างๆ อย่างครบถ้วน อาทิ ความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น ความเสมอภาคในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นในการเกิดบรรษัทภิบาลในระดับองค์กร

6. การยึดถือฉันทานุมัติร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในบรรษัทภีลานั้น การตัดสินใจดำเนินนโยบายใดๆ จะมีลักษณะของการประนีประนอมและประสานความต้องการหรือผลประโยชน์ของกลุ่มคนที่แตกต่างกันหลากหลายให้เกิดเป็นความเห็นร่วมกันบนพื้นฐานของสิ่งที่ประนีประนอมสูงสุดแก่ส่วนรวม การดำเนินการใดๆ ที่ขาดการสร้างฉันทานุมัติร่วมของส่วนรวมหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จะนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้ง และการไม่ได้รับความร่วมมือในที่สุด ฉะนั้นฝ่ายบริหารควรเปิดให้มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นจากพนักงาน ผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มสำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม อาทิ การปรับเปลี่ยนโครงสร้าง

สร้างองค์กร การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบภายในองค์กร การดำเนินการโดยยึดฉันทามติหรือมติของเสียงส่วนใหญ่ สิ่งเหล่านี้จะช่วยลดปัญหาการต่อต้านลงไปได้มากที่สุดทีเดียว รวมทั้งยังช่วยสร้างความร่วมมือให้เพิ่มมากขึ้นด้วย

7. การมีระบบตรวจสอบและถ่วงดุล

โครงสร้างองค์กรที่มีบรรษัทภิบาลเป็นกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้มีอำนาจ เพื่อให้ผู้มีอำนาจใช้อำนาจอย่างถูกต้องและเที่ยงธรรม ทั้งนี้ ต้องระมัดระวังมิให้มีการให้อำนาจแก่บุคคลใดหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว เพราะจะเป็นการเปิดโอกาสให้ใช้อำนาจในการฉ้อฉลได้ การขาดกลไกตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจเท่ากับเป็นการเปิดช่องให้ผู้มีอำนาจนั้นใช้อำนาจไปในทางมิชอบได้ง่ายขึ้น ฉะนั้นองค์กรธุรกิจเอกชน จึงต้องสร้างระบบการทำงานแบบที่ไม่ได้มอบอำนาจให้แก่ฝ่ายบริหารในการตัดสินใจเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งเรื่องใดอย่างเบ็ดเสร็จ โดยที่ควรมีกฎเกณฑ์ฝ่ายบริหารต้องนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการบริษัทหรือให้ผู้ถือหุ้นพิจารณาได้ หรืออาจมีการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ติดตามและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง หรือมีการแยกอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายควบคุมอย่างเด็ดขาด

8. การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การมีองค์ประกอบต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นอย่างครบถ้วน ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดบรรษัทภิบาลได้หากการทำงานนั้นเป็นไปอย่างขาดประสิทธิภาพประสิทธิผล ทั้งนี้ ประสิทธิภาพเป็นระดับ

ความสามารถในการบรรลุเป้าหมายการทำงานที่ตั้งไว้ ส่วนประสิทธิภาพเป็นระดับความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด หรือใช้ทรัพยากรน้อยที่สุดเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ คงไม่มีประโยชน์ถ้ามีความโปร่งใส มีพันธะความรับผิดชอบ มีกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงาน เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ฯลฯ แต่ปรากฏว่าระบบการทำงานนั้นไม่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องคัดสรรทุกประเภทที่เข้าลักษณะของบรรษัทภิบาล ต้องมีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงซึ่งช่วยให้บรรลุประสิทธิผลด้วย กระบวนการทำงานต้องมีประสิทธิภาพ โดยลดความซ้ำซ้อนของการทำงาน จัดกระบวนการทำงานให้ขั้นตอนการทำงานน้อยที่สุด ให้เหลือเท่าที่จำเป็นเท่านั้น โดยที่การตัดสินใจกระจายทรัพยากรต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าของการลงทุนด้วย กระบวนการทำงานที่ได้ผลผลิตมาก ใช้เวลาน้อย ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า จะช่วยให้หน่วยธุรกิจสามารถแข่งขันกับคู่แข่งอื่นต่าง ๆ ได้

9. วิสัยทัศน์

ในความเห็นของผู้เขียน วิสัยทัศน์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของบรรษัทภิบาล แต่มักไม่ค่อยถูกเอ่ยถึงมากเท่าไรนัก วิสัยทัศน์ในความหมายของผู้เขียนคือ “ภาพ” แห่งอนาคต ที่สมาชิกทุกคนปรารถนาจะไปถึง “ภาพ” ที่เป็นเสมือนหลักชัยที่ยิ่งใหญ่ตระการตา จนสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกขับเคลื่อนองค์กรไปข้างหน้า “ภาพ” ที่สะท้อนความคิดเชิงรุกที่ทำนาย จนทำให้กลุ่มองข้ามอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน “ภาพ” ที่กระตุ้นเร้าใจให้พนักงานบริษัทร่วมลงแรงกระทำการจนถึงซึ่งความสำเร็จ

คงเป็นเรื่องแปลกถ้าเราออกเดินทางโดยไม่รู้ว่าจะจุดหมายปลายทางคือที่ใด เช่นเดียวกับการบริหารบริษัท ที่แม้ว่าจะมีกลไกการบริหารที่ดีเยี่ยม สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างกว้างขวาง เป็นระบบบริหารที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนการทำงาน แต่ปรากฏว่าสมาชิก พนักงาน และผู้บริหารในองค์กรกลับไม่ทราบว่าการบริหารที่ดีเยี่ยมเหล่านั้นจะขับเคลื่อนนำพาบริษัทไปถึงที่จุดใด อันเนื่องมาจากหน่วยงานนั้นขาด “วิสัยทัศน์” หรือมีวิสัยทัศน์ที่ไม่ชัดเจน การทำให้บริษัทเคลื่อนไปข้างหน้าหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีการวางแผนนั้น จำเป็นต้องมีการกำหนด “จุดหมาย” หรือวิสัยทัศน์บริษัทให้ชัดเจน เพียงพอที่สมาชิกทุกคนในบริษัทจะสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่าตนเองต้องมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างไร เพื่อพาองค์กรไปสู่จุดหมาย โดยวิสัยทัศน์นี้ต้องเป็น “วิสัยทัศน์ร่วม” ที่เริ่มจากการเปิดโอกาสให้ทั้งผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น และพนักงานในบริษัททั้งหมด เข้ามามีส่วนแสวงหาจุดร่วมของภาพวิสัยทัศน์ระยะยาว เป็นภาพวิสัยทัศน์ที่เกิดจากความเห็นพ้องต้องกัน หรือมีฉันทานุมติร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริษัท “วิสัยทัศน์ร่วม” เป็นเสมือนข้อตกลงบนพื้นฐานของเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดจุดร่วมของการประสานความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในบริษัทและระหว่างบริษัทกับผู้ถือหุ้น “วิสัยทัศน์ร่วม” จะเป็นเสมือนมาตรฐานที่ผู้ถือหุ้นใช้เป็นเกณฑ์ตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารบริษัทว่าผู้บริหารได้ดำเนินการตามวิสัยทัศน์หรือไม่ “วิสัยทัศน์ร่วม” จะช่วยกระตุ้นให้พนักงานร่วมแรงร่วมใจ

ลงมือกระทำการตามภาพรูปธรรมระยะสั้นในลักษณะของแผนปฏิบัติการเพื่อให้วิสัยทัศน์สำเร็จ ผู้เขียนเห็นว่าเราจะไม่สามารถสร้างการปกครองที่ดีที่สมบูรณ์ได้หากปราศจากองค์ประกอบของ “วิสัยทัศน์ร่วม” ที่เป็นเสมือนดุมล้อตรงกลางคอยยึดโยงองค์ประกอบอื่นๆ ที่เป็นเสมือนซี่ล้อให้เคลื่อนตัวไปด้วยกันอย่างสมดุล เพราะหากปราศจากดุมล้อที่มั่นคง วงล้อคงหมุนไปคนละทิศทางและไม่สามารถนำพาบริษัทไปถึงความสำเร็จได้อย่างแน่นอน

ส่วนที่ 2 สถานะบริษัทภิบาลไทย

1. ความก้าวหน้าในการสร้างบริษัทภิบาลไทย

1.1 สังคมเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของบริษัทภิบาลมากขึ้น

หลังจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ก่อให้เกิดแรงผลักดันจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลกในการกำหนดวาระการบริหารจัดการที่ดีในประเทศที่อยู่ในฐานะที่เป็นลูกหนี้รวมทั้งประเทศไทย ปัญหาการปรับแต่งบัญชีของเอนรอน และเวิลด์คอม ตามด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ และการเปิดเสรีทางการค้า สถานการณ์เหล่านี้มีส่วนทำให้กระแสบริษัทภิบาลได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของบริษัทภิบาลมากขึ้น อาทิ การออก พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน การดำเนินการแก้ไขกฎหมายบริษัทมหาชน, กฎหมายหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ การตั้งคณะกรรมการดำเนินการสร้างบริษัทภิบาลเพื่อรับนโยบายของภาครัฐ ไปดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติต่อไป

1.2 ภาคการเงินเป็นธุรกิจที่มีการปฏิรูป ในภาคปฏิบัติมากที่สุด

สืบเนื่องจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจที่ส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้เสีย หนี้ต่างประเทศ ความตกต่ำของมูลค่าสินทรัพย์ตามมา ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินการที่ผิดพลาดของธุรกิจการเงิน อาทิ การปล่อยสินเชื่อให้พวกพ้อง การกู้เงินระยะสั้นมาปล่อยกู้ระยะยาว (Mismatch) และภาพพจน์ที่ไม่ดีเกี่ยวกับการทุจริตของผู้บริหารสถาบันการเงิน นโยบายในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลจึงให้ความสำคัญในการปฏิรูปภาคการเงินเป็นหลัก เห็นได้จากการสั่งปิดบริษัทเงินทุนที่มีปัญหา 56 แห่งในปี 2540 การแก้ไขกฎหมายให้ต่างชาติเข้ามาเพิ่มทุนในธุรกิจการเงินได้มากกว่าร้อยละ 50 การตั้งมาตรฐานสากลในการสำรองเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง การเข้าแทรกแซงธุรกิจการเงินของภาครัฐ การปรับปรุงแนวทางปฏิบัติในเรื่องโครงสร้างคณะกรรมการของธนาคารพาณิชย์ ฯลฯ

1.3 การผลักดันให้เกิดการปฏิรูปบริษัท ภิบาลในบริษัทขนาดใหญ่และบริษัทจดทะเบียน

ความพยายามของรัฐในการผลักดันให้เกิดการปฏิรูปบริษัทภิบาลในภาคปฏิบัติ เกิดขึ้นกับบริษัทขนาดใหญ่และบริษัทจดทะเบียนก่อน บริษัทขนาดกลางและขนาดเล็ก เนื่องจากบริษัทขนาดใหญ่และบริษัทจดทะเบียนจำเป็นต้องมีการระดมทุนจากตลาดหุ้นและนักลงทุนต่างประเทศ ซึ่ง

เหตุผลการระดมทุนเป็นแรงจูงใจให้บริษัทขนาดใหญ่และบริษัทจดทะเบียนสร้างบรรษัทภิบาลขึ้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่น ประกันความเสี่ยงให้กับนักลงทุน และเป็นหลักประกันเบื้องต้นสำหรับผู้ถือหุ้น รายย่อยว่าเมื่อเข้ามาลงทุนกับบริษัทจะได้รับการดูแลผลประโยชน์อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม และในอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้บริษัทขนาดใหญ่และบริษัทจดทะเบียน คือการบริหารงาน ระบบบัญชีที่เป็นระบบ การทำธุรกรรมที่ซับซ้อน ส่งผลให้ต้องมีระบบตรวจสอบภายในที่มีคุณภาพเพื่อป้องกันปัญหาการคอร์รัปชัน ควบคุมการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. สิ่งที่ต้องปรับปรุงบรรษัทภิบาลไทย

2.1 การเพิ่มสิทธิของผู้ถือหุ้นรายย่อย

เพราะปัจจุบันผู้ถือหุ้นรายใหญ่ คือผู้ที่มีอิทธิพล และบทบาทเหนือกว่าผู้ถือหุ้นรายย่อยทั้งในด้านสิทธิในการออกเสียงและในด้านการบริหารจัดการ ส่งผลให้สิทธิประโยชน์ตกอยู่กับผู้ถือหุ้นรายใหญ่เป็นหลัก โดยเฉพาะประเทศไทยที่โครงสร้างในการบริหารเป็นการบริหารงานแบบครอบครัว² ทำให้ผู้ถือหุ้นรายใหญ่มักจะใช้อำนาจในการจัดการทุกอย่างเต็มที่ในทุกเรื่อง โดยที่ผู้ถือหุ้นรายย่อยได้แต่นั่งดูไม่สามารถทำอะไรได้ ซึ่งในหลายครั้งผู้ถือหุ้นรายใหญ่คิดว่าตัวเองเป็นเจ้าของบริษัท ไม่ใช่แค่เป็นเสียงส่วนใหญ่ของผู้ถือหุ้น ทำให้เมื่อ

²Kongchan A., Corporate Governance in Asia, *Volatility and Contagion in a Financially Integrated World : Lessons from East Asia's Recent Experience*

บริหารงานหรือตัดสินใจมักจะมีคิดถึงประโยชน์ของตนเองก่อนเสมอ โดยลืมนึกถึงผู้ถือหุ้นรายย่อย บางครั้งส่งผลให้ผู้ถือหุ้นรายย่อยต้องเสียหายจากการตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียวของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ด้วย

ซึ่งในความจริงควรยึดหลัก “All shares are created equal” หมายถึงว่า หุ้นแต่ละหุ้นมีหนึ่งเสียง เหมือนระบบประชาธิปไตย ที่ประชาชนแต่ละคนมีหนึ่งเสียง เพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่มีประชาชนคนไหนมีเสียงมากกว่าหนึ่งเสียงในการลงคะแนนเลือกตั้ง และสิทธิของผู้ถือหุ้นที่สามารถแสดงออกได้อย่างแน่นอนที่สุดคือ ในวันประชุมผู้ถือหุ้น

2.2 การสร้างแรงผลักดันในการสร้างบริษัทภิบาลผ่านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การผลักดันบริษัทภิบาลโดยส่วนมากเป็นการผลักดันจากภาครัฐผ่านการออกกฎหมายให้ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ลงทุน เช่น การป้องกันการเอารัดเอาเปรียบ ความปลอดภัยในทรัพย์สินของลูกค้า การเปิดเผยข้อมูล และความมั่นคงของระบบส่งมอบหลักทรัพย์และชำระราคา เป็นต้น สำหรับการออก และบังคับใช้กฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจในปัจจุบัน มีความครอบคลุม ในทุกระบบการปฏิบัติงาน และมีความเข้มงวด ในการตรวจสอบและติดตามอย่างใกล้ชิด จากการวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ของธุรกิจในปัจจุบัน พบว่า ที่ผ่านมากการกำกับดูแลกิจการ เกิดจากแรงผลักดัน จากกฎหมายของทางการเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่แรงผลักดันด้านอื่น คือ แรงผลักดันจากผู้เกี่ยวข้อง ในตลาดทุนและความตั้งใจจากภาคเอกชน ยังมีบทบาทที่ยังไม่ชัดเจนนัก

ซึ่งถ้าทำให้แรงผลักดันทั้งสองด้านนี้มีความชัดเจนแล้ว จะช่วยลดบทบาทของทางการในการออกกฎหมายต่างๆ ลง และเป็นการส่งเสริมให้เกิดการกำกับดูแลกิจการ ที่ยั่งยืนเพราะเกิดจากความสมัครใจของผู้ปฏิบัติเอง ดังนั้น การส่งเสริมให้เกิดบริษัทภิบาลจึงต้องอาศัยมาตรการต่างๆ ที่จะทำให้เกิดแรงสนับสนุนและแรงผลักดันจากทั้งสามด้าน คือ รัฐบาล ธุรกิจ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีบทบาทที่เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

2.3 การพัฒนาคุณภาพของข้อมูลที่เปิดเผยให้กับสาธารณะ

การเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้ทราบเกี่ยวกับเกี่ยวกับประเด็นสำคัญต่างๆ ของบริษัทมีความจำเป็น เพราะการเปิดเผยเป็นช่องทางสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของกิจการที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานของบริษัท สามารถติดตามการดำเนินงานของผู้บริหารได้ ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลในปัจจุบันรัฐได้กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของบริษัทอย่างต่อเนื่อง หลังจากการเปิดเผยข้อมูลในหนังสือชี้ชวนเมื่อระดมทุน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ลงทุนมีข้อมูลที่เพียงพอและมีคุณภาพในการตัดสินใจในการลงทุนได้ แต่ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รัฐบาลขาดมาตรการผลักดันให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่มีคุณภาพต่อผู้ถือหุ้นอย่างจริงจัง เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจกับนักการเมืองที่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้รัฐบาลไม่กล้าใช้มาตรการที่รุนแรง เพราะเกรงว่าการผลักดันอาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ส่วนตัว ในขณะเดียวกัน ผู้ถือหุ้นไม่มีอำนาจพอที่จะกดดันให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลได้จริงตามที่

กฎหมายกำหนด ทำให้ผู้ถือหุ้นถูกกีดกันทางข้อมูล ไม่สามารถมีส่วนในการบริหารงาน หรือตัดสินใจได้อย่างถูกต้องผ่านข้อมูลที่น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะธุรกิจที่มีปัญหาจะไม่ยอมเปิดเผยข้อมูล อาทิ สถาบันการเงิน บริษัทอสังหาริมทรัพย์ และธุรกิจที่กั๊ยมเงินจากต่างประเทศจำนวนมากที่อยู่ในภาวะที่ยากลำบาก โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ที่ไม่ต้องการเปิดเผยหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เพราะจะเป็นการลดอำนาจในการต่อรองกับธุรกิจที่ต้องการเข้ามาถือหุ้นของธนาคาร ดังนั้นคุณภาพข้อมูลที่มีการเปิดเผยจึงอยู่ในระดับต่ำ มีการเบี่ยงทางข้อมูล และมีสองมาตรฐานในการเปิดเผยข้อมูลด้วย

ส่วนที่ 3 ยุทธศาสตร์สร้างบรรษัทภิบาลไทย

1. ยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อม

ทิศทางบรรษัทภิบาลเป็นทิศทางที่สอดคล้องกับทิศทางการเปิดเสรี รวมทั้งสอดคล้องกับกระแสโลกอื่นๆ เช่น กระแสประชาธิปไตย กระแสสิทธิมนุษยชน และกระแสอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งประเทศไทยได้รับผลกระทบจากกระแสโลกที่กำลังจุใจมเข้ามามากขึ้นเรื่อยๆ เช่นเดียวกันทิศทางของธุรกิจในอนาคตที่จะต้องมีการมีบรรษัทภิบาล ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวนับเป็นสิ่งที่ดีที่ควรผลักดันให้เกิดขึ้นแต่ธุรกิจบางส่วนไม่มีความพร้อม เนื่องจากการปรับเปลี่ยนอย่างทันทีทันใดอาจทำให้ธุรกิจมีต้นทุนสูงจนแข่งขันไม่ได้ ทำให้ธุรกิจในประเทศมีปฏิกิริยาที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ด้วยเหตุนี้รัฐบาลควรเตรียมความพร้อมธุรกิจให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสร้างความแข็งแกร่งกับธุรกิจในประเทศก่อนที่จะต้องเผชิญการแข่งขันกับ

ธุรกิจต่างประเทศในเวทีโลก โดยการกำหนดแผนในการเตรียมความพร้อมและเวลาในการดำเนินการที่ชัดเจน การสร้างมาตรฐานขั้นต่ำแล้วค่อยๆ เพิ่มมาตรฐานขึ้น การกำหนดมาตรฐานที่ละมาตรฐาน เพื่อมิให้ธุรกิจได้รับผลกระทบรุนแรงเกินไป

2. ยุทธศาสตร์จัดอันดับความสำคัญ

เนื่องจากธุรกิจแต่ละประเภทมีบทบาทที่ต่างกันในระบบเศรษฐกิจ การจัดอันดับความสำคัญว่าธุรกิจใดควรมีบรรษัทภิบาลเป็นอันดับต้น เพื่อสามารถการจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

- ควรผลักดันบรรษัทภิบาลในภาคธุรกิจการเงินก่อน เนื่องจากหากภาคการเงินได้รับการปรับปรุงจะมีผลกระทบกับธุรกิจภาคอื่นๆ ต่อไปอย่างกว้างขวาง

- ควรผลักดันในธุรกิจขนาดใหญ่ก่อน ธุรกิจขนาดเล็ก เนื่องจากธุรกิจขนาดใหญ่มีจำนวนน้อยย่อมง่ายกว่าการผลักดันธุรกิจขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนมาก และจำกัดทางด้านโครงสร้างไม่เอื้อต่อการมีบรรษัทภิบาล นอกจากนั้นธุรกิจขนาดใหญ่มีความสัมพันธ์กับธุรกิจขนาดเล็กในฐานะผู้ซื้อวัตถุดิบหรือสินค้าทุนซึ่งมีอำนาจต่อรองมาก ดังนั้นการปรับปรุงการกำกับดูแลองค์กรและการบริหารงานในธุรกิจขนาดใหญ่จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาพรวมมากกว่าธุรกิจขนาดเล็ก นอกจากนี้ยังเป็นแรงผลักดันให้ธุรกิจขนาดเล็กเกิดการสร้างบรรษัทภิบาลด้วย

- การผลักดันธุรกิจที่อยู่ปลายน้ำก่อน ธุรกิจที่อยู่ต้นน้ำ เนื่องจากธุรกิจที่อยู่ปลายน้ำมี

ฐานะเป็นลูกค้าของธุรกิจที่อยู่ต้นน้ำ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของลูกค้าจะส่งผลทำให้ธุรกิจที่เป็น ผู้ผลิต ต้องปรับตัวตามไปด้วย

3. ยุทธศาสตร์ประสานสองทิศทาง

การผลักดันนโยบายของรัฐบาลส่วนมากเป็นทิศทางของการผลักดันจากบนลงล่าง ซึ่งมักจะทำให้การเปลี่ยนแปลงไม่สัมฤทธิ์ผล หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแต่เพียงรูปแบบแต่ไม่มีสาระภายในทำให้ผลที่เกิดขึ้นไม่ยั่งยืน ในทางตรงกันข้ามการผลักดันจากล่างขึ้นบนเป็นทิศทางที่ต้องใช้กำลังมากเนื่องจากมีแรงเสียดทานสูงและขาดช่องทางในการมีส่วนผลักดัน ดังนั้นยุทธศาสตร์ที่ควรใช้ในการผลักดัน บริษัทภิบาลควรเกิดจากการผลักดันทั้งสองทิศทางคือทั้งจากบนลงล่างและจากล่างขึ้นบนอย่างสอดคล้องกัน การผลักดันจากบนลงล่างหมายถึงการที่รัฐบาลออกกฎหมายที่ชัดเจน ครอบคลุม ทันสมัย แต่มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติ การสร้างมาตรการเพื่ออำนวยความสะดวก สนับสนุน หรือสร้างแรงจูงใจให้มีการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย หรือสร้างบรรยากาศให้มีการแข่งขันเพื่อผลักดันให้ต้องปฏิบัติตาม ส่วนการผลักดันจากล่างขึ้นบน หมายถึงการทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของ บริษัทภิบาล และเริ่มผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรที่ตนมีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ภาครัฐอาจจะต้องเป็นผู้ริเริ่มให้ความรู้และแรงจูงใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อจะสามารถเป็นผู้ผลักดันได้ต่อไป หากมีการประสานสองทิศทาง ทั้งบนลงล่าง และล่างขึ้นบนจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสมกับองค์กรและมีความต่อเนื่องในการพัฒนาอย่างแท้จริง

4. ยุทธศาสตร์สร้างแรงจูงใจ

การมีบริษัทภิบาลต้องใช้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ซึ่งธุรกิจส่วนมากไม่เห็นความสำคัญ ในขณะเดียวกันธุรกิจที่มีปัญหาไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูล โดยเฉพาะสถาบันการเงิน บริษัทอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจส่งออกและธุรกิจที่กู้ยืมเงินจากต่างประเทศจำนวนมาก ไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลที่แท้จริง เพราะเกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อราคาหุ้นของบริษัท ฉะนั้น รัฐบาลจึงควรสร้างแรงจูงใจให้บริษัทต่างๆ ในการมีบริษัทภิบาล เช่น การลดค่าธรรมเนียมจดทะเบียนรายปีให้ 50% พร้อมทั้งประกาศให้สาธารณชนทราบผ่านเว็บไซต์ และสื่อต่างๆ ด้วย การให้ประกาศนียบัตรรับรองความน่าเชื่อถือของบริษัท การลดหย่อนภาษี สิทธิพิเศษในการติดต่อข้าราชการ เช่น ได้รับการลดขั้นตอนในการดำเนินงานบางอย่างลง

5. ยุทธศาสตร์พัฒนาครบวงจร

การสร้างบริษัทภิบาลในอดีต เน้นการผลักดันด้านกฎหมายหรือเฉพาะระบบที่เกี่ยวข้องเท่านั้นจึงทำให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ในระบบธุรกิจ จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ครบวงจร เพราะการผลักดันเพียงด้านเดียวจะเกิดการติดขัดในอุปสรรคด้านอื่นๆ เสมอ การสร้าง บริษัทภิบาล ในธุรกิจต้องปฏิรูประบบราชการควบคู่ไปด้วย เป็นต้น ทั้งนี้การผลักดันจะต้องสร้างมาตรการที่เป็นสำเร็จรูป (package) อย่างครบถ้วนทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

5.1 ครบวงจรด้านคน

โดยทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องมีส่วนในการผลักดัน ผ่านการสร้างความรู้ ความเข้าใจ

เปลี่ยนแปลงให้มีค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับบริษัท ภิบาล และเข้าใจบทบาทของตนเองในการผลักดันแนวคิดดังกล่าวอย่างแท้จริง เช่น การพัฒนาพฤติกรรมกรรมการลงทุนของนักลงทุนให้ลงทุนบนพื้นฐานข้อมูลของบริษัทมากขึ้น เน้นการลงทุนระยะยาวมากขึ้น

5.2 กรอบวงจรด้านระบบ

โดยมีการพัฒนาระบบการกำกับดูแลอย่างครบถ้วน อาทิ โครงสร้างคณะกรรมการ ระบบการเปิดเผยข้อมูล การสนับสนุนการลงทุนของนักลงทุนสถาบัน เพราะนักลงทุนสถาบันมีอำนาจในการต่อรอง และมีความสามารถในการตรวจสอบบริษัทที่เข้าไปลงทุน การปกป้องสิทธิของผู้ถือหุ้น การสร้างมาตรฐานสากลของการตรวจสอบ การสร้างความแข็งแกร่งของสมาคมอาชีพผู้ตรวจสอบ การพัฒนาสถาบันจัดอันดับ การกำหนดหลักเกณฑ์ทางจรรยาบรรณ ฯลฯ

5.3 กรอบวงจรด้านบริบท

โดยมีการเปลี่ยนแปลงทุกภาคในสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างบริษัทภิบาลอย่างสอดคล้องกันในภาพรวม ตั้งแต่การเมืองที่ต้องมีนโยบายและความตั้งใจในการผลักดันอย่างแท้จริง ระบบเศรษฐกิจต้องมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวย ระบบตุลาการต้องสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม ระบบราชการที่มีประสิทธิภาพในการสนับสนุนธุรกิจ การศึกษาที่สามารถสร้างคนที่มีคุณภาพและช่วยพัฒนาการดำเนินงานของธุรกิจ ฯลฯ

6. ยุทธศาสตร์ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

การสร้างบริษัทภิบาลที่เกิดขึ้นควรพัฒนาให้ไปถึงมาตรฐานสากล เพราะบริษัทภิบาลไทย

ปัจจุบันเป็นเพียงการดำเนินการในช่วงต้นซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ในการตรวจสอบได้จริง ผู้บริหารจึงไม่ควรเพิกเฉยต่อกระแสเรียกร้องให้เร่งปรับปรุงคุณภาพของบริษัทภิบาล ซึ่งจากการล่มสลายของเอนรอนและเวิลด์คอมจะเป็นแรงผลักดันหนึ่งที่สะท้อนว่า แม้แต่ในสหรัฐฯ ที่ถือว่าเป็นแม่แบบของบริษัทภิบาล ยังมีจุดบกพร่องและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างมาก ฉะนั้นประเทศไทยควรพึงระวังที่จะมีการปรับปรุงมาตรฐานของบริษัทภิบาลอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่ใช้กรณีอื้อฉาวที่เกิดขึ้นเป็นข้ออ้างเพื่อเมินเฉยต่อกระแสเรียกร้องให้มีการปรับปรุงมาตรฐานความเป็นบริษัทภิบาลให้ดีขึ้น

โดยสรุปแล้วสถานะของบริษัทภิบาลไทยยังเป็นเฉพาะรูปแบบแต่ขาดสาระที่แท้จริง เป็นเพียงการสร้างภาพให้กับนักลงทุนเกิดความมั่นใจในการลงทุนเท่านั้น เนื่องจากการมีบริษัทภิบาลเกิดจากการผลักดันจากภายนอกเป็นสำคัญ อาทิ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก และธนาคารเพื่อพัฒนาเอเชีย แต่ไม่ได้เกิดจากการผลักดันจากภายในธุรกิจเอง เพราะถ้าเกิดจากความตั้งใจของภาคเอกชน จะทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด และรักษาผลประโยชน์ของลูกค้าและนักลงทุน อย่างไรก็ตามบทบาทในการผลักดันยุทธศาสตร์ยังเป็นของรัฐบาลในดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อสร้างบริษัทภิบาลที่มีเนื้อหาสาระให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ไม่เช่นนั้นบริษัทภิบาลไทยคงมีสถานะที่ไม่แตกต่างจากอดีตที่ผ่านมา